

HAVIJER MORO

Carstvo,
to si ti

Prevela sa španskog
Milica Maletić

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2012.

Mojoj majci

Potreban je trenutak da se postane junak,
a ceo život da se postane čovek.

ROMEN ROLAN

Uvod

DVADESET DRUGI APRIL 1500.

Portugalski admiral Pedro Alvares Kabral slučajno je došao do američke obale. Hiroviti vetrovi Atlantskog okeana sprečili su ga da sledi predviđenu rutu, rutu svog prethodnika Vaska de Game, koja prolazi pored Rta dobre nade da bi se završila u Indiji. Kabralova plovidba bila je dramatična, jer je, kada su došli do Afrike, jedan od brodova njegove flote nestao u moru sa sto pedeset mornara. Zaista uznemirujuće u toj nesreći bilo je to da je brod potonuo bez očiglednog razloga, čak ni kao posledica neke oluje. Potom je, tragajući za povoljnim vetrovima kako bi zaplovio u pravcu Rta dobre nade, Kabral skrenuo ka zapadu. Njegovi mornari su ubrzo uočili naslage dugačkih i upletenih algi na površini mora i videli neke debeljuškaste ptice u letu. Tog istog popodneva nazreli su kopno. Nakon što su se ukotvili u prekrasnom tropskom zalivu, Kabral je poslao jednog od svojih oficira da istraži plažu i reku. Čim je kročio na pesak, Portugalac se susreo sa grupom Tupi Indijanaca, koji su ga gledali zapanjeno i donekle podozrivo. Oficir je pokušao da razgovara sa njima sa razdaljine, ali je zvuk talasa prigušivao njegov glas. Onda mu je pala na pamet ideja da im baci crvenu kapu, potom im je bacio končanu kapu koju je nosio na glavi, a potom i crni šešir. Prošlo je nekoliko dužih trenutaka pre nego što su Indijanci odreagovali. Nekoliko sekundi krajnjeg iščekivanja pre trenutka u kojem će se susresti ne samo dve grupe ljudi već dva naroda, dva kontinenta, osam godina nakon dolaska Španaca u Ameriku. Iznenada, jedan od domorodaca hitnuo je ka oficiru ogrlicu od crvenog i narandžastog perja tukana. Drugi je izašao iz biljnog gustiša nudeći granu prekrivenu belim đerdanima koji su delovali kao biseri. Oficir je bio ushićen pred izgledom tih domorodaca: bili su polugoli,

Havijer Moro

tela su im bila izvrljana farbom crvene i crne boje, glave ukrašene perjanicama od šarenog perja, a kosa potkresana u dužini šiški iznad uva. Žene su ga fascinirale, premda mu je takođe bilo neprijatno od neskrivenog prizora koji su nudili „njihovi polni organi“.

U sumrak, Kabral je primio dva domoroca na krmenoj kuli svog broda. Svetlost baklji isticala je njegovu zlaćanu ogrlicu, eleganciju njegove uniforme i njegovu izuzetnost. Sedeći u širokoj i impozantnoj fotelji sa tepihom pod stopalima, razočarao se kada je uvideo da Indijanci uopšte ne obraćaju pažnju na njega. Očigledno nisu imali poglavicu, pa čak ni hijerarhiju. Mornari su im pokazali kozu, ali Indijanci su i dalje bili indiferentni. Potom su im doneli kokošku koja ih je toliko uplašila da nisu želeli da je uzmu u ruke. Ponudili su ih hlebom, kuvanom ribom, slatkišima, medom, suvim smokvama... ali nisu okusili ni zalogaja, a kada su to učinili, pljunuli su ga.

Naposletku, jedino što je zadivilo Indijance bili su predmeti od zlata i srebra koje su videli na brodu. Sledećeg jutra pokazali su rukom ka kopnu kako bi ukazali da i tamo ima zlata i srebra. Ta poruka nije otišla u vetar. Kabral je istog trenutka odlučio da na kopnu ostavi dvojicu zatvorenika koje je vodio na brodu, a koji su bili osuđeni na smrt u Lisabonu, kako bi naučili jezik i običaje urođenika. Bio je to tragičan trenutak u istoriji otkrića, jer se ni Indijancima nisu dopadala ta dva uljeza, niti su prestupnici želeli da ostanu tamo, prepušteni na milost i nemilost nepoznatom. Kabral je, međutim, bio neumoljiv. Flota je pod njegovom komandom podigla sidra ka Indiji, i ostavila ta dva nesrećnika u suzama na plaži. Na taj način admiral je zauzeo tu zemlju za Portugaliju i posejao klicu nove države kontinenta. Zapravo, prvi pronalazač bio je Španac Vinsente Janjes Pinzon, koji je mesec i po dana pre Kabralovog dolaska bio prvi Evropljanin koji je došao do obale Pernambuka i istražio ušće Amazona. Međutim, na osnovu sporazuma iz Tordesiljasa 1494. koji je podelio tu teritoriju između Španije i Portugalije, Pinzon nije imao pokriće da je traži za špansku krunu. Ime Brazila uslediće kasnije, u šesnaestom veku, kada su prvi kolonizatori počeli da izvoze drvo koje su domoroci koristili za dobijanje boja i oslikavanje tela na način koji je toliko fascinirao portugalskog oficira, a koje su zvali pau-brazil, jer ispušta crvenkastu boju kada proključa u vodi, što nagoveštava plamen vatre ili žar uglja koji gori. Od Tera do pau-brazil na kraju će nastati skraćenica Brazil.

Prvi deo

Oni koji plove morem menjaju nebo,
ali ne i dušu.

HORACIJE

RIO DE ŽANEIRO, 1816. GODINE

Pedro od Braganse i Burbona upravo je napunio osamnaest godina i zaljubio se. Bio je mršav i žilav dečak, krupnih crnih i blistavih očiju i setnog pogleda. Uvojci kestenjaste kose ovičavali su njegovo lice preplanule kože usled života na otvorenom, obasjano uvek radosnim osmehom. Bio je nagao mladić, veoma aktivan i nadaren za fizičke vežbe. Budući da nije bio suviše korpulentan, odavao je utisak da je viši nego što je zapravo bio. Na tom ceremonijalnom i feudalnom dvoru u Brazilu smatrali su ga za ekscentričnog princa: kupao se nag na plaži, sprijateljio sa drvodeljama stolarske radionice palate i voleo je da obavlja fizičke poslove, uprkos tome što su oni smatrani za poslove robova. Znao je da osedlava ždrebad uz pomoć konjušara i potkiva konje bolje od nekog stručnjaka. Voleo je da ide u lov sa svojim bratom Migelom, četiri godine mlađim od njega, da puca na kajmane koji su rizikovali dremajući u rukavcu reke, ili da goni jaguare i jelene do devičanske prašume koja se prostirala, gusta i neprohodna, po okolini Rio de Žaneira. Migel je bio niži i robusniji i oči su mu pomalo bile izbačene. Na prvi pogled, niko ne bi rekao da su braća.

Dvorjani, koji su uvek bili omiljena meta njihovih nestašluka, nisu štedeli prideve da bi ih opisali: nitkovi, lenjivci, nevaljanci, podmukli, bezobraznici, i tako dalje. Jednom prilikom admiral britanske flotile poklonio im je dva malena bronzana topa s pokretnim postoljem. Dečaci su satima čekali u svojoj sobi i pucali u noge onih koji bi prolazili tim hodnikom palate. Više dvorjana zadobilo je opekotine na cevanicama. Ni sluge, pa ni njihovi roditelji, nikada nisu uspeali da saznaju kako su nabavljali barut. Za razliku od Pedra, koji se suprotstavljao, Migel je bio pobegulja i lažljivac. Kad god je mogao, krio se iza starijeg brata, prema kojem je osećao mešavinu divljenja i zavisti. Osim toga što je bio stariji, sve mu je išlo od ruke. Ne nadajući se da će se jednog dana popeti na presto, jer se nalazio u veoma inferiornom položaju u odnosu na Pedra u liniji nasleđivanja, ispoljavao je zloćudne porive: dresirao je pse da napadaju posetioce i bio je prezriv, gord i okrutan prema posluži.

Havijer Moro

Voleli su nasilne igre, uzbuđivalo ih je da oseće zaoku opasnosti, i to se kod njih održalo tokom celog života. U ranoj mladosti, trke kočija koje su organizovali na novim putevima kraljevstva bile su strah i trepet za komšiluk. Jurili su raspomamljeno, rizikujući da izgube ravnotežu i ispadnu iz kočija, pa su se čak sudarali točkovima kako bi jedan drugog smakli sa puta, šibajući konje ne obazirući se na to koga su gazili niti na težge sa voćem koje su rušili niti na ljude koje bi uprljali blatom kojim su prskali, niti na iznurenost konja prekrivenih znojem. Čudnovato su izlazili nepovređeni iz raznih nesreća. Čim bi prošao strah, ponovo su počinjali, jer im je bilo potrebno osećanje rizika kao vazduh koji su disali. Uvek je pobeđivao Pedro, što je kod Migela izazivalo gnev.

„Prirodno je da ja pobedim“, govorio mu je da ga uteši. „Ti si mlađi. Sačekaj malo i videćeš kako ćeš me na kraju pobediti.“

Ali Migel je mrzeo da ga na to podsećaju. Njegova najvatrenija želja bila je da pobeđi Pedra, koja će se potom u zreloj dobi pretvoriti u opsesiju.

Kao deca, čim bi uspeali da se izmigolje nadzoru vaspitača i slugu, obojica su se gubila u ogromnom parku koji je okruživao palatu San Kristobala, sedište portugalske monarhije prebačene u Brazil, smeštene na pet kilometara od centra Rio de Žaneira. Igrali su se žmurke, pentrali uz palme i uzimali sveže kokose koje su potom otvarali lupajući ih o kamen kako bi posrkali mleko. Ponekad bi se susreli sa nekim lovcem koji je donosio živog geparda ili majmune sa iznenađujućim krznima i iskolačenim očima, pa su išli da im se dive kroz rešetke nekog kaveza. Ali ono što su najviše voleli jeste da se igraju rata, ne sluteći da će jednog dana morati da vode jedan istinski. U okolnoj prašumi, svaki je vodio sopstvenu vojsku dece robova. Sučeljavali su se u krvavim bitkama i napadali se noževima, motkama, kamenjem, pračkama i listovima paprati. Gnev koji su širili u borbama bio je jeziv za uzrast boraca, a broj ranjenih veoma visok. Nakon jedne divlje bitke prsa u prsa, mnogi dečaci završili su rasečene glave, dok im je svetlucava krv lila niz crnu kožu, a drugi slomljenih ruku ili sa posekotinama po stomaku. Neki su gubili svest usled udaraca u glavu, dok su Pedro i Migel, izigravajući generale, izdavali naređenja, raspoređivali trupe, bodrili svoje vojnici i podsticali ih kada vide da su se uplašili. I uvek su pobeđivale Pedrove vojske, na veliko razočaranje mlađeg Migela, koji nije prezao da strogo kazni svoje vojnike-robove, kojima je uvek pripisivao razlog poraza. Ta okrutna igra završila se dana kada je Migel, upotrebivši jednu musketu, teško ranio jednog od vojnicića robova. Onda su intervenisali kraljevski vaspitači i izdali naređenje da se rasformiraju te dečje trupe.

Oba dečaka su donekle odrasla prepuštena božjoj volji, što je proizvod porodičnog okruženja gde skoro niko nije pridavao važnosti znanju i kulturi, u ambijentu gde se smatralo za nešto najprirodnije na svetu da jedan Evropljanin ili kreolac ima sopstvenu robinju za seksualno uživanje, gde se cenilo to da se

mladići rano spandaju sa ženama, da budu osvajači, deflatori devojčuraka i da koriste opscene gestove i reči kako ih ne bi etiketirali kao feminizirane. To se vrednovalo u celom društvenom spektru, od sirotinje do dvora.

Pre nego što su došli u Brazil, kada su još uvek živeli u palati gde su se rodili, tamo u Keluzu u blizini Lisabona, brazilske sluškinje, sa svojom kožom boje cimeta i raskalašnošću, efikasno su doprinele buđenju njihovih čula. Žrtve preuranjene Pedrove seksualnosti bile su služavke koje su mu kao detetu prale odeću, oblačile ga i udešavale prazničnim danima. Rosa, brazilska patuljčica koja se pretvorila u miljenicu njegove bake kraljice Marije, dopuštala je da je pipka između butina kada nikog nije bilo u blizini.

Iako su odmalena činili sve moguće kako bi izbegli ograničenja koja im je nametao njihov položaj prinčeva, Pedro i njegov brat Migel nisu imali drugog izbora do da prisustvuju zvaničnim ceremonijama. Obojica su se dosađivala, premda ih je Pedro bolje podnosio. Odmalena se ponašao kao njegov otac, pružao je ruku kako bi primio poljupce dubokog poštovanja odraslih, ali jadan onaj dečkić koji bi mu prišao, jer bi je onda naglo podigao i snažno ga odalalamo po bradi. I obuzdavao je smeh dok su roditelji odvodili svog preneraženog naslednika kako bi izbegli skandal.

Zvali su ga don Pedro otkako zna za sebe. U početku, njegova sudbina nije bila da bude prvi u liniji nasleđivanja, jer nije bio prvenac. To je bilo nešto što je pripadalo njegovom starijem bratu, koji se zvao Antonio. Sve dok, jednog dana dok je bio veoma mali, Pedro nije osetio veliku pometnju oko sebe; video je majku kako plače i oca kako spominje, sa pesnicom visoko u vazduhu, prokletstvo Bragansinih, legendu koja je nastala vekovima unazad nakon što je jedan portugalski kralj išutirao nekog franjevca koji mu je tražio milostinju. Fratar je, zauzvrat, bacio prokletstvo da nikada nijedan sin prvenac Bragansinih ne poživi dovoljno da stupi na presto. I to prokletstvo se ponavljalo, generaciju za generacijom, sa sablasnom preciznošću. Kroz jedan prozorčić palate u Keluzu, mali Pedro video je kako se udaljava sprovod ljudi obučenih u crno kroz drvored čempresa, na čelu sa grupom dvorjana koji su na ramenima nosili mali beli sanduk. Rekli su mu da u toj kutiji njegov stariji brat ide pravo na nebo. Umro je od groznice sa šest godina. U palati se čuo samo očajnički urlik njegove bake, kraljice Marije, koja je već bila senilna. Kasnije, kada su se vratili članovi sprovoda a atmosfera postala smirenija, neke snažne ruke podigle su ga sa poda. Bila je to njegova dadilja, glave prekrivene crnom mantiljom i crvenih očiju; pogledala ga je pravo u lice, tako slično licu njegovog pokojnog brata, i rekla mu: „Pedro, sada ćeš ti, jednoga dana, postati kralj.“

Život mu se od tada promenio. Do tog trenutka, njegov otac se nije trudio da svom sinu pruži više obrazovanja od onog koje je on dobio kao drugi sin u liniji nasleđivanja. Odnosno, veoma oskudno. Čemu usađivanje činjenica iz

Havijer Moro

istorije, geografije ili veštine vladanja u jednog dečaka ako od početka nije bio predodređen da vlada? Takvo je bilo gledište te epohe.

Pre trideset godina, ni don Žoao nije dobio temeljno obrazovanje, jer je za vladavinu bio predodređen njegov stariji brat, Žoze, poletan, inteligentan mladić, odlučnog i samostalnog karaktera, koji nije mogao da pobegne od prokletstva, pa je umro sa dvadeset pet godina. Iznenada, don Žoao i njegova žena Karlota Hoakina našli su se na nadmoćnom položaju, položaju prinčeva i budućih naslednika prestola. Ona je bila srećna, jer je bila ambiciozna, ali on se osećao utučeno. Kasnije, don Žoao, ili Žoao Milosrdni, kako su ga zvali njegovi vazali, preuzeo je regenciju kada je kraljica Marija proglašena nesposobnom da vlada usled mentalnog zastranjivanja, ali je to učinio preko volje. Hvatala ga je panika od suočavanja sa odgovornostima za koje se nikada nije osećao spreman i koje nikada nije želeo. Bio je neodlučan, stidljiv, lenj, strašljiv, čovek starog kova. Nikada nije pokazao naročito interesovanje ni za književnost ni za nauku, niti za način vladanja. Stoga je uvek pisao loše govore, sa pravopisnim i sintaksičkim greškama. Celog svog života živeo je u društvu fratara, pa se, u dubini duše, takođe pomalo osećao kao monah. Kao ljubitelju duhovne muzike, njegov najveći porok bila je proždrljivost i, ako je od mladosti voleo da lovi, bilo je to samo zato što mu je to omogućavalo da se zasiti mesom srndaća.

Nakon smrti njegovog sina prvenca, don Žoao je želeo da povрати izgubljeno vreme sa Pedrom, pa mu je dodelio jednog vaspitača koji je imao mnogo poteškoća da održi dečakovu pažnju, koji uopšte nije bio naviknut na učenje. Kada su došli u Brazil, nastavio je da vodi računa da njegov sin ima dobre učitelje, ljude poput fra Antonija de Arabide, verskog propovednika i tutora, koji je znao da Pedru usadi određeno poštovanje prema humanističkom znanju. Ili Žoaoa Rademakera, diplomate holandskog porekla koji je govorio gotovo sve evropske jezike i koji ga je naučio osnovama matematike, logike, istorije, geografije i političke ekonomije. Ali nijedan od njih dvojice nije imao stvarnog uticaja na njegov neukrotivi duh, nijedan na njemu nije ostavio svoj pečat. Kako bi to i moglo biti moguće, kada nikada od njega nisu zahtevali više od dva sata formalnog učenja na dan? Napor da se koncentriše umno ga je iscrpljivao. Kada bi mu neka lekcija postala dosadna, jednostavno je napuštao mentora i odlazio. Odlazio je u kraljevske štale kako bi ukrotio svoju ždrebad i pucao svojim masivnim kočijaškim bičem dok je izdavao naređenja robovima. Odnosi sa običnim ljudima veoma brzo su mu omogućili da prevaziđe činjenicu da je neko poseban. Komunikativan, radoznao, obazriv, nervozan, voleo je da se smeje opscenim vicevima koje su mu pričali u štalama, na ulicama i trgovima, da ide u krčme koje posećuju Evropljani, i da to čini prerušen pomoću ogrtača i šešira

širokog oboda u *Paulistu** kako bi pio, igrao, pevao, okidao *berimbau*** ili svirao *marimbu****. U birtijama se razonodio igrajući angolsku *lundu*, drsku preteču sambe koju je Crkva zabranila jer je počinjala „pozivom na ples“ u kome su se muškarac i žena trljali stomacima. Ili je trčao kako bi go zaronio na plaži. Kada ga je jednog dana otkrila grupa dvorskih dama, grohotom se nasmejao, ali nije požurio da se prekrije, već je stao pred njih, izazivački, bezobrazno i ponosno pokazujući svoje organe.

Otac ga nije mnogo kažnjavao, tako da nikada nije doprineo da se njegov sin disciplinuje. Nije to učinio samo zato što je bio blag, ili zato što je uvek bio previše usredsređen na državne poslove da bi se starao o svojoj porodici, već zato što je znao da je Pedro, uprkos tome što je delovao nestašno i zdravo, žrtva bolesti koju je nasledio od loze svoje majke, sa španske strane. Samo se jedanput manifestovala, nakon što ga je njegov otac kaznio jer se loše ponašao na misi. Dečak je nekoliko sekundi stajao tupog pogleda, što je bila posledica konvulzija, a nit pljuvačke tekao mu je niz kraj usana. Don Žoao nije morao da se obrati nikakvom lekaru da bi predvideo prirodu tog zla. Epilepsija je bila stara poznanica te porodice. Napad je bio veoma blag, ali svi su znali da ta bolest nema leka, i da će se ponovo manifestovati, pre ili kasnije. Don Žoao je mislio da nije dobro protivrečiti dečaku, suprotstavljati mu se ili ga nervirati. Pričali su mu da su Napoleona, kao malog, izbegavali da kažnjavaju nakon što su ga jednog dana naterali da klečeći jede, što je kod njega izazvalo epileptični napad. Okruženje don Pedra znalo je da to nije ozbiljno i da se može živeti sa tom bolešću. Zar nisu govorili da je i Sokrat bio epileptičar? Da je Napoleon imao napade u danima velike napetosti? Stvar je bila u tome da je, iz tog razloga, Pedro uživao neuobičajenu slobodu.

Od svog oca, Pedro je nasledio suptilnu inteligenciju, prirodnu dobrotu, određeni osećaj za opstanak, škrtost u novcu i naklonost ka muzici. Svirao je klarinet, flautu, klavikord i pomalo violinu. Od svoje majke, Špankinje Karlote Hoakine, ćerke Karlosa IV, nasledio je strast prema konjima, jak duh samostalnosti, vrelu krv i neutoljive apetite ka ljubavnim terevenkama: od sluškinja crnkinja do ćerki visokih dvorskih velikodostojnika, sve one bile su izložene njegovoj odvažnosti kada se vraćao iz lova i zabadao nos u sobe za poslugu. Mada ih je u poslednje vreme ostavljao na miru, jer se posvetio odlascima u grad kako bi video devojkicu zbog koje nije imao sna. Nikada nije mogao da zamisli da će mu srce na sličan način zaigrati kada je prvi put video tu francusku balerinu koja je sa takvom gracioznošću izvodila predstave u Kraljevskom pozorištu Rio

* Stanovnik države Sao Paulo. (Prim. prev.)

** Muzički luk. (Prim. prev.)

*** Udarački instrument sličan ksilofonu. (Prim. prev.)

Havijer Moro

de Žaneira. Uprkos mladosti, mislio je da je prekaljen u odnosima sa ženama, ali nikada do tada nije doživio ljubavne jade.

Jedne noći, u krčmi *La Korneta* u Ulici Violas, upoznao je čoveka koji će mu biti najbolji prijatelj do kraja života. Obučen kao stanovnici Sao Paula, slavni Paulisti poznati po svom osvajačkom i samostalnom duhu, i u pratnji dva konjušara iz palate, pratili su duel gitarama dvojice Karioka (tako su zvali meštane Rio de Žaneira). Obojica su se nadmetala za aplauze publike, izmišljajući stihove dok su trzali žice svojih instrumenata. Jedan od muzičara, neki poveći crnac, mora da je prepoznao princa, jer mu je otepevao neke uvredljive stihove, što je izazvalo smeh u gomili ali razbesnelo Pedra, koji je, nakon što je skinuo ogrtač, otkrio svoj identitet:

„Ja sam princ prestolonaslednik Pedro“, rekao je pre nego što je naredio svom pratiocu: „Za njim! Daj tom crnji ono što zaslužuje!“

Ali gitarista je već bežao, kao i većina muškaraca iz lokala, dok su se žene skrivale ispod stolova kako ih ne bi pregazili u metežu na izlasku.

Jedan od onih koji su se rugali mladom princu ostao je u birtiji, izazivački. Bio je to Portugalac od nekih dvadeset pet godina, koji je nosio neku vrstu barete*. Pedrov konjušar ustremio se na njega sa podignutim štapom, ali Portugalac ga je izbegao, ščepao ga za vrat i bacio na tlo. Potom ga je podigao držeći ga za kragnu i pantalone kao da je lutka, prišao zadnjim vratima lokala i izbacio ga u dvorište. Potom je, uputivši se pobesnelom princu, skinuo baretu i načinio izveštačeni naklon, opisujući luk svojom kapom i, skoro dotakavši pod, rekao uz namešteni osmeh: „Fransisko Gomes da Silva, na usluzi vašem veličanstvu.“ Iznenađen i zadivljen teatralnošću tog stalnog gosta, Pedro je prasnuo u smeh:

„Kakav šaljivdžija... Čudna si ti sorta!“

I tako je princ našao svoju dvorsku ludu, pa ga je tako te noći i nazvao: Skitara, Džoker. Don Kihot je pronašao svog Sanča Pansu, samo što je Skitara bio visok i naočit. Poznat po tome što je bio velik pripovedač priča, bio je maštovit i šaljivdžija, pevač balada, iskusan plesač *lundua*, ženskaroš, pijanac i kavgadžija. Imao je sve kvalitete da zabavi jednog princa. Zajedno su prošli kroz raznorazne avanture, uvek noću i u neuglednim birtijama. Za Pedra, Skitara, osam godina stariji od njega, bio je kao učitelj lošeg života i ulice. Njegove šale koštale su ih

* Vrsta tradicionalne katalonske kape. (Prim. prev.)

ozbiljnih problema, a jednom je princ morao da spase svog prijatelja iz krčme u kojoj je izazvao ogromnu tuču. Skitara je uvek mogao da računa na treznog Pedra, koji nikada nije bio pijanac, da ga izvuče iz škripaca u koje ga je nepopravljivo vodila njegova sklonost ka rakiji od šećerne trske.

Bilo je logično, naravno, što su roditelji iz imućnog sloja društva, kako Brazilci tako i Portugalci, udvostručavali nadzor nad svojim ćerkama kada je princ skitao. Jednom prilikom bogati trgovac izbacio ga je iz svoje kuće, sit uznemiravanja kojem je podvrgao njegovu ćerku. Pre nego što se zagledao u Francuskinju, imao je običaj da se konjem približava palankinima koje su nosili robovi.

„Obrati pažnju na one kojima su navučene zavese“, rekao mu je Skitara. „Unutra sigurno putuje neka žena...“

Sedeći na svom konju, razmakao bi zavesicu, pa bi, ako mu se putnica sviđi, flertovao sa njom.

Sada, kada se zaljubio u francusku balerinu, nije radio te stvari, iako nije bio prvi put da mu neka žena sa estrade ukrade srce. To mu se već dogodilo sa glumicom Ludovinom Soares, tamnoputom i živahnom lepoticom koja je pravila turneju po gradu. Kraljevsko pozorište, koje je izgradio njegov otac kako bi Rio de Žaneiru dao kospomolitski duh, koji mu je odista nedostajao, bilo je magnet koji je privlačio umetnike iz celog sveta. Sa svojih sto dvanaest balkona i kapacitetom od hiljadu ljudi, inspirisan Pozorištem komične opere u Parizu, Salom Favar, imao je besprekornu akustiku u stanju da zadovolji naklonost Bragansinih ka muzici, strasti koja im je dolazila iz davnina. Zar predak Žoze I nije imao opersku salu u sve do jednog svojoj palati, u Lisabonu, Salvateri i Keluzu? Kada su živeli u Portugaliji, muzičari i pevači kapele kraljice Marije bili su priznati u celoj Evropi od njegove ekscelencije. Naklonost don Žoaoa prema muzici bila je tolika da se nije obazirao na troškove kada je trebalo da dovede najpoznatije *kastrate* iz Italije. Obučeni u odeždu od purpurnog somota, sa svojim masnim licima prekrivenim masivnim slojem šminke, pevali su Pergolezijeve *Mizerere* i Hendlove oratorijume sa nebeskom umilnošću koja se, prema stručnjacima, nadmetala sa horom Sikstinske kapele. Don Žoaoa nije bilo sramota da plače u javnosti kada bi čuo to zvonko pojanje koje je potresalo temelje njegovog bića.

Od svoje inauguracije pre dve godine, pozorište je postalo takođe središte svih političkih i društvenih manifestacija, u žiži javnog života. Međutim, tokom godine redovno je nudilo i repertoar opera, simfonija, baleta, tragedija i komedija. Dolazili su muzičari i pozorišne trupe poput one koja je dovela Ludovinu Soares.

Nakon mnogo navaljivanja i iskoristivši sve lukavštine i vešto Skitarino posredovanje, don Pedro je izdejstvovao da mu glumica konačno pruži zadovoljstvo sastanka u gostionici. Kada se princ pojavio u dogovoreno vreme, Ludovina mu je nečujno otvorila vrata i navela ga da je prati niz dugačak i taman hodnik.

Havijer Moro

Pedro je već balavio pred izgledima da provede naredne sate u njenom naručju i među njenim nogama, kada se iznenada, na svoje iznenađenje, našao nasred sobe prepune ljudi: bili su to glumci iz trupe; svaki je imao baklju u ruci, i svi su čekali tu čast da pozdrave njegovu kraljevsko veličanstvo. Ludovina mu je pokazala čoveka koji je stajao pored njega:

„Predstavljam ti mog muža.“

Pedro je prebledeo, očiju poput tanjira. Ali shvativši da je bio žrtva šale, dostojne najboljih Skitarinih šala, progutao je ponos i pridružio se smehu ostalih... Koji mu je drugi izlaz preostao? Na kraju ga je njegov osećaj za humor spasao ismevanja.

3

Francuska balerina ne bi mu učinila ništa slično, iz jednostavnog razloga što ga je volela. Bio je to prvi put da je Pedro osetio da mu je ljubav uzvraćena. Francuskinja nije bila još jedan plen njegovih osvajanja, još jedna žena koja mu se bezuslovno prostrela pred nogama. Ovoga puta bilo je drugačije. Na početku mu se Noemi, tako se zvala balerina, odupirala. „Kažite tom princu operete da mi ne šalje više poruka“, odbrusila je jednoga dana Skitari, koji joj je, nakon predstave, odneo rukom pisanu poruku kako bi od nje zatražio sastanak. To neuobičajeno ponašanje, na koje Pedro nije navikao, samo ga je podstaklo. Nagadao je da je ta njena ravnodušnost samo prividna, pa je nastavio da nava-ljuje. Videvši da to sa porukama i posrednicima ne deluje, jedne noći došao je u njenu garderobu. Nosio je cvet u ruci:

„Prihvatite ga, preklinjem vas, kao dokaz poštovanja prema vašem talentu“, rekao joj je glasom isprekidanim od emocija.

Noemi, još uvek u svojoj sivkastoroze baletskoj suknji, osećala se polaskano. Pogledala ga je s nežnošću i tračkom ironije: dopadale su joj se te krupne crne oči, kovrdže kose koje su mu davale romantičnu notu i taj pogled poslušnog psa koji je Pedro tako dobro znao da izloži kada je želeo da zavede. „Hvala“, rekla mu je kada je uzela cvet. Ali, kada joj je Pedro predložio sastanak, ona je odbila blagim odmahivanjem glavom.

Princ joj se iznova udvarao svih večeri dok je trajala predstava. Neverovatno ga je privlačilo to što se ponaša drugačije od ostalih. Nije uspevao da izbacii iz glave njene fine crte lica, savršeni nos, oči boje meda, porcelanski ten i plave pramenove u kosi, egzotični detalj u zemlji mulatkinja i crnkinja. Poslednje večer, kada je neko pokucao na vrata garderobe a balerina ih otvorila, susrela se

sa ogromnim buketom cveća, tako velikim da se jedva video rob koji ga je nosio. „To je od princa prestolonaslednika... Moj gospodar kaže da bi hteo da vas pozdravi.“ Ona se nasmešila, pa se na trenutak zamislila. To cveće mirisalo je na moćnu Pedrovu privlačnost. Čovek je stavio buket na pod i pomno gledao u nju, u iščekivanju nekog odgovora.

„Recite mu da me sačeka napolju“, odgovorila je ona na portugalskom prepunom francuskog naglaska. „Odmah izlazim.“

Pedro je, napolju, osetio da je pobeda konačno nadohvat ruke i odlučio je da sačeka. Pozorišni trg ličio je na vašar. Tropska vrelna bila je zagušujuća. Mirisalo je na dim ognjišta, vlažnu zemlju i đubrivo. Bilo je barem na hiljade konja, mula, magaraca i volova, pored nekoliko stotina robova koji su gonili svoje životinje kako bi ih vezali za kočije. Najbogatiji su imali upadljive karuce, koje su izložili na izlasku iz pozorišta kao znak svog visokog društvenog položaja. Žamor na izlasku uvećavao se kada gospodari ne bi zatekli svoju kočiju spremnu ili kada bi otkrili da su im sluge toliko pijane da ne mogu da ih odvedu u njihove rezidencije, obično smeštene na dva-tri kilometra udaljenosti. Rio de Žaneiro nije bio veliki grad, sa jedva pedeset ulica pod pravim uglom koje su izlazile na Trg Rosio, gde se nalazila katedrala, naspram mirnog mora koji je načinio spektakularni zaliv Gvanabara. Ali mnogi bogataši su radije živeli u gospodskim kućama na vrhu raštrkanih brda, gde je takođe bilo manastira, crkava, jedna česma i vojna osmatračnica.

Kada se trg ispraznio, balerina još uvek nije bilo. Simfonija žaba, zrikavaca i cvrčaka koja je podsećala na blizinu prašume smenila je metez po izlasku. Don Pedro, ne baš sklon strpljenju, bio je nervozan. Umoran od čekanja, ušao je u zgradu i, pre nego što je došao do garderobe svoje drage, naleteo je na drugu glumicu, stariju, koja je iznenađujuće ličila na mladu, i koja mu je rekla:

„Sada je veoma kasno za Noemi, mesje...“

„Rekla mi je da je sačekam, ja sam princ prestolonaslednik don Pedro...“

„A ja sam madam Tjeri, Noemina majka“, odgovorila je žena.

Nije mu dala priliku da navaljuje. Poražen, završio je u jednoj krčmi sa Skitarom i njegovim kompanjonima. Ovi su mu predložili da povuče radikalan potez: da podmite majku kako bi on mogao da uživa u jedinstvenoj privilegiji posete njenoj ćerki. „Ako nam daš novca, mi ćemo razgovarati sa majkom, ti ne moraš ni da se pojaviš...“ Da li bi se ta žena usudila da odbije novac od člana kraljevske porodice? Svi osim Pedra mislili su da je to malo verovatno. Korupcija i podmićivanje činili su deo svakodnevice, lokalne kulture. Niko se ne bi zbog toga zgražavao. Pedro, naviknut da istera svoje, pustio je da ga ubede i nekoliko dana kasnije predao im je nekoliko *konto de reisa*. Rezultat, koji su mu do detalja preneli, bio je poražavajući: „Šta vi mislite ko smo mi? Neke drolje?“, prekorila ih je razbesnela madam Tjeri, pre nego što ih je izgurala iz svoje kuće.

Prisustvo majke i ćerke u gradu, kao i prisustvo mnogih stranaca, duguje se meri koju je doneo don Žoao kao princ regent odmah po dolasku u Brazil 1808. Objavio je dekret o slobodnoj trgovini kolonije, koja je do tada bila pod monopolom Portugalije, sa svim zemljama sveta. Tokom trista godina, Brazil je bio teritorija zabranjena za strance; odatle potiče njegova aura misterije.

Na osnovu uredbe koju je doneo don Žoao, prvo su došli britanski trgovci. Donosili su tkanine, kanape, alatke, poljoprivredne mašine, keramiku, staklo, boje, smolu, pivo u buretu pa čak i mrtvačke sanduke. Karioke, naviknute na oskudicu i loš kvalitet uobičajenih proizvoda, bili su zadivljeni pred ogromnom količinom jeftinih predmeta koje su tehnike promovisane industrijskom revolucijom u Velikoj Britaniji činile dostupnim. Sve je dolazilo, čak i proizvodi beskorisni u Brazilu poput vunjenih ćebadi ili klizaljki. Ćebad je iskorišćena kao filter za lupanje zlata, a klizaljke su završile na okruglim kvakama kućnih vrata.

Sa padom Napoleona, počeli su da dolaze Evropljani drugih nacionalnosti, pogotovo Francuzi, kao i Francuskinje, praveći društvo svojim muževima koji su žudeli da steknu bogatstvo. Nisu bili veliki trgovci kao Englezi. Više su bili kuvari, pekari, poslastičari, zlatari, modisti, frizeri, bravari i slikari, kao i apotekari i lekari sa prezimenima Roš, Fevr ili Sejse. Modne kuće smestile su se u najprometnijoj ulici grada, uskoj uličici Ovidor, kao i frizeri, koji su sa visine gledali lokalne berbere, jer su ovi takođe obavljali posao hirurga i zubara po ulicama izazivajući obilna krvarenja kod svojih pacijenata. „*U Rio de Žaneiru*“, napisao je jedan galski naturalista, „*svi misle da su svi Francuzi frizeri, a sve Francuskinje prostitutke.*“ Otud zaziranje madam Tjeri, koja nije želela da njenu ćerku gledaju kao nekog ko ona nije. Obe su bile glumice, a pored toga su radile u studiju učitelja baleta Luja Lakomba, koji im je ustupio sobe na gornjem spratu i koji je bio odgovoran za plesne spektakle Kraljevskog pozorišta. Davale su časove pevanja i igranja svima koji su želeli da briljiraju u salonima. Činile su deo te putujuće družine, ali se na njih gledalo kao na ugledne ljude.

Ne mogavši da kontroliše svoju strast, Pedro je ponovo dosadno navaljivao, uvek se trudeći da izbegne majku. Prolazio je pored plesnog studija, organizovao „slučajne susrete“ na ulici, slao poruke Noemi, a ona, obuzeta slašću tolikog ljubavnog žara, na kraju je prevarila svoju majku kako bi ga krišom videla. Bili su to kratkotrajni susreti, u sumrak, u nekoj napuštenoj ulici, uvek pod